

Kansallinen nurmiohjelma – Nurmenvihreä tulevaisuus vuoteen 2030

28.1.2020

MTK

Maitoyrittäjät

Pihvikarjaliitto

Lammasyhdistys

Sisällys

1. Tausta
2. Tekninen toteutus
3. Tavoitteet
4. Keinot

Liite: Vastaukset MMM:n kysymyksiin

1. Tausta

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti joulukuussa 2018 haun kansallisen nurmiohjelman valmistelemiseksi. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto, Suomen Maitoyrittäjät, Suomen Pihvikarjaliitto ja Suomen Lammasyhdistys muodostivat konsortion yhdessä varsinaisena hankerahoituksen hakijana toimineen Pellervon Taloustutkimuksen kanssa ja saivat myönteisen rahoituspäätöksen huhtikuussa 2019.

MMM:n hakukuulutuksessa perusteltiin tarvetta laatia kansallinen nurmiohjelma sillä, että nurmet ovat maamme yleisin pellonkäyttömuoto ja niillä on suuri taloudellinen merkitys Suomelle. Olosuhteet Suomessa ovat edulliset nurmenviljelylle, sillä meillä on riittävästi vettä ja auringon säteilyä sekä viileä kesä. Nurmialaa voidaan hyödyntää koko maassa, myös niillä alueilla, joilla muu viljely ei luonnonolosuhteiden vuoksi ole tuottavaa.

Vaikka nurmituotanto on ensisijaisesti märehäntijöiden rehuntuotantoa, sillä on paljon muitakin tehtäviä. Monet näistä ja tulevaisuudessa varmasti merkitykseltään kasvavat tehtävät liittyvät nurmiviljelyn avulla saataviin ympäristö- ja ilmastohyötyihin. Ilmaston muuttuessa nurmien kyky sitoa hiiltä ja parantaa maan rakennetta tulee entistä tärkeämmäksi.

Näistä syistä johtuen MMM halusi nurmea hyödyntävien toimijoiden yhteisen näkemys siitä, miten nurmituotannolla edistetään kestävästä ruokajärjestelmästä. MMM määrittä ohjelman tavoitteet siten, että ohjelmassa tulee nostaa esille nurmea hyödyntävien toimijoiden kannalta ensisijaiset nurmituotantoon liittyvät tavoitteet; kenen ja, mihin toimenpiteisiin tulee ryhtyä tavoitteiden saavuttamiseksi; miten tuloksia voidaan hyödyntää kokonaisvaltaisesti ja koordinoitusti.

Tässä etujärjestöjen laatimassa kansallisessa nurmiohjelmassa ja siihen liittyvässä PTT:ssa laaditussa taustaraportissa löytyvät vastaukset MMM:n asettamiin kysymyksiin. Ohjelma on erittäin tietoisesti pidetty strategisella tasolla ja konkreettisten toimenpiteiden yksityiskohtainen valmistelu jää jatkotyöhön.

2. Tekninen toteutus

Hanke toteutettiin siten, että Pellervon Taloustutkimuksessa (PTT) tehtiin tarvittavat taustaselvitykset, organisoitiin ohjelman laatimisen yhteydessä pidetyt kolme työpajaa, joissa osallistettiin nurmea hyödyntäviä toimijoita konsortiota laajemmin. Lisäksi näkemyksiä nurmen tuotantoon liittyviin kysymyksiin haettiin myös viljelijäkyselyllä.

PTT:n taustaraportissa, joka julkaistaan omana erillisenä raporttinaan, on raportoitu em. taustatyö yksityiskohtaisesti. Nyt kädessä olevassa raportissa on etujärjestöjen tämän työn pohjalta laatimat strategiset tavoitteet nurmen tuotannon edistämiseksi ja keinot niiden saavuttamiseksi. Tämä raportti on siis MMM:n hakukuulutuksessa ilmaistun toiveen mukainen nurmea hyödyntävien toimijoiden yhteinen näkemys. Taustaraportissa kuvatuista työpajoista ja viljelijäkysely olivat avainroolissa tämän näkemyksen laadinnassa.

Nyt kädessä oleva raportti on laadittu siten, että ensiksi on määritetty nurmituotannon strategiset tavoitteet (luku 3) ja sitten määritetty tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat keinot (luku 4). Ohjelmaa ei siis raportoitu siten, että olisi suoraan vastattu MMM:n esittämiin kysymyksiin. Tietenkin ne ovat ohjanneet ohjelman laadintaa ja sen takia liitteessä on raportoitu MMM:n hakukuulutuksessa esitetyt kysymykset ja tiivistetyt vastaukset niihin.

Keinovalikoima on raportoitu siten, että on esitetty:

- tavoite
- toimenpiteet
- toimijat
- aikataulu
- seuranta

Ohjelmaa laadittaessa on pidetty mielessä, että nurmentuotanto ja sen edistäminen ovat pitkäjänteistä työtä eikä nopeaa keinoa esimerkiksi tuottavuuden parantamiseen ole. Sen takia ohjelmalle määritettiin tätä kuvaava alaotsikko **”Nurmenvihreä tulevaisuus vuoteen 2030”**.

3. Strategiset tavoitteet

Strategiset tavoitteet määritettiin siten, että ne ottavat kestävän kehityksen kaikki kolme eri ulottuvuutta tasapainoisesti huomioon. Seuraavassa ohjelmalle määritetyt tavoitteet on kirjattu tiivistetysti:

Taloudelliset tavoitteet

- Nurmentuotannon kilpailukyvyn parantaminen
- Tilojen välisen yhteistyön lisääminen
- Peltomarkkinoiden tasapainottaminen

Ympäristötavoitteet

- Vähentää peltoviljelyn aiheuttamia päästöjä
- Lisätä hiilensidontaa ja -varastoja
- Lisätä biodiversiteettiä

Imagotavoitteet

- Tietoisuuden kasvattaminen nurmen hyödyistä
- Arvostuksen lisääminen

Nurmen keskeisin tehtävä on toimia märehittijöiden rehuna, mikä tuli selvästi esiin mm. viljelijäkyselyssä. Mutta se pitää tapahtua myös ympäristön kannalta kestävästi. Kun lisäksi otetaan huomioon ilmaston muutos ja Suomen luonnonolosuhteet sekä meidän tuotantotapamme ja mm. eläinten hyvinvointiin liittyvät kysymykset, on nurmen tuotannolla erinomaiset hyvät mahdollisuudet tuottaa positiivisia ilmasto- ja julkishyötyjä.

Työpajoissa kiinnitettiin kuitenkin erittäin paljon huomiota maatalouden rakennekehitykseen ja siitä aiheutuviin taloudellisiin haasteisiin ja tarpeisiin organisoida tuotantoa uudelleen paitsi kotieläintiloilla myös kasvinviljelytiloilla. Sen takia tilojen talouteen liittyvillä tavoitteilla on myös erittäin suuri paino ohjelman keinovalikoimassa. Osa tavoitteista ei liity suoraan nurmen tuotantoon, vaan ovat välillisiä tavoitteita. Tällainen on esimerkiksi peltomarkkinoiden tasapainottaminen, joka liittyy rakennekehitykseen.

Imagotavoitetta, johon liittyy paitsi elinkeinon sisäistä viestintää myös suurelle yleisölle tarkoitettua viestintää, pidettiin tärkeänä sen takia, että julkisessa keskustelussa argumentit haetaan usein globaalilta tasolta, joilla ei välttämättä ole mitään yhtymäkohtaa suomalaiseen tuotantoon.

4. Keinot

Seuraavassa on esitetty näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat keinot tiivistetysti:

- Laaditaan nurmitutkimusohjelma ja koordinoidaan nurmitutkimus nykyistä paremmin
- Lisätään nurmea kasvinviljelytilojen kiertoon ja luodaan karkearehumarkkinat
- Tehostetaan tuotantoa ja otetaan teknologiasta kaikki irti
- Lisätään ympäristöhyötyjä
- Tuetaan koulutuksen ja neuvonnan avulla maatalojen yhteistyötä ja hyviä käytäntöjä
- Viestintä

Seuraavassa on esitetty kukin keino yksityiskohtaisemmin.

Nurmitutkimusohjelma

Tavoite:

Lisätä tietoa nurmen ilmasto- ja ympäristövaikutuksista, ohjata tuotantokäytäntöjä em. tavoitteiden suuntaisesti, hakea ratkaisuja, joilla tehokkaan nurmituotannon avulla parannetaan tilojen kannattavuutta, huolehtia lajikejalostuksesta, lisätä innovaatioiden avulla nurmen hyödyntämistä muussa kuin märehitijöiden ruokinnassa

Toimenpiteet:

Rakennetaan tutkimusohjelma, jota toteuttamaan kootaan nurmitutkimusyksikkö, joko fyysinen tai virtuaalinen, joka tekee tiivistä yhteistyötä kotieläintutkimuksen kanssa. Ohjelmassa pitää pystyä tekemään sekä pitkäjänteistä ja monitieteistä perustutkimusta että soveltavaa kehittämistyötä yhteistyössä sektorin toimijoiden kanssa

Toimijat:

MMM, Luke, muut tutkimustahot

Aikataulu:

Liikkeellelähtö MMM aloitteesta 2020, vastuu Luke ja osallistetaan muut tutkimustahot

Seuranta:

Ideointi- ja seurantaryhmä, jolla tärkeä rooli tutkimustarpeiden kartoituksessa, jossa sektorin edustus.

Nurmea lisää viljelykiertoon

Tavoite:

Lisätä nurmen osuutta kasvinviljelytilojen viljelykiertossa, luodaan toimivat karkearehumarkkinat Suomeen, lisätään yhteistyövalmiuksia, vaikutetaan siihen, että pellot ovat aktiivisessa käytössä

Toimenpiteet:

Rakennetaan verkostoitumismahdollisuuksia tilojen väliseen yhteistyöhön, laaditaan rehuntuotantoon, rehukauppaan ja tilojen väliseen yhteistyöhön sopimusmallit, joissa otetaan huomioon laatu- ym. perusteet, mietitään markkinakanavat ja -paikat, selvitetään ”tuottajaorganisaation” tapaisen mallin luominen, määritetään politiikkatoimenpiteet siten, että nurmiviljelyn ulkoistaminen on kannattavasti mahdollista

Toimijat:

Neuvontajärjestöt, maito- ja liha-alan yritykset, tuottajajärjestöt, MMM, EU

Aikataulu:

Liikkeellelähtö ProAgrian aloitteesta 2020, pilotteja esim. Leader-rahoituksella jo 2020-2021

Seuranta:

Peltokaupat, pellonraivaus, nurmiala kv-tiloilla, nurmikaupat.

Määrälliset tavoitteet:

Laajentavien kotieläintilojen pellonraivaustarve vähenee olennaisesti vuoteen 2025 mennessä ja olisi sen jälkeen vain satunnaista.

Aktiivituotannossa olevan nurmen osuus kasvinviljelytiloilla vähintään 20 % vuoteen 2030 mennessä.

Hajautettu biokaasutuotanto tarjoaa nurmibiomassalle merkittäviä markkinoita 2030 mennessä.

Tuotannon tehostaminen

Tavoite:

Nurmen ja laitumen potentiaalin hyödyntäminen ja nurmirehun tuotantokustannuksen alentaminen. Tuotantopanosten käytön tehostaminen.

Toimenpiteet:

Peltojen ohjaaminen/ohjautuminen aktiivikäyttöön, sadon mittaus rutiiniksi, nurmiseosten monipuolistaminen, nurmipalkokasvien käytön lisääminen, uudet viljelytekniikat, tuotantokustannusten laskenta rutiinitoimenpiteeksi ja parempi huomioon ottaminen ruokinnan optimoinnissa. Ravinteiden käyttöön joustavuutta peltojen koko satopotentiaalin hyödyntämiseksi. Laidunviljelyn ja laidunnustekniikan kehittäminen.

Toimijat:

Yrittäjät, tutkimus, neuvonta, meijerit/teurastamot ja hallinto

Aikataulu:

Koko ajan

Seuranta:

Seurattavat mittarit: mittausten määrä, sadon määrä, säilörehun tuotantokustannuslaskelmien määrä ja rehun hinta, karkearehun osuus ruokinnassa jne.

Määrälliset tavoitteet:

Sadon määrä ja laatu mitataan kaikilla tiloilla vuoteen 2030 mennessä.

Tuotantokustannuslaskelmat tehdään 50 %:lla tiloista vuoteen 2025 mennessä ja 90 %:lla vuoteen 2030 mennessä.

Teknologiasta kaikki irti

Tavoite:

Uuden teknologian hyödyntäminen nurmentuotannon tehostamisessa (laadun varmistus, sadon, laadun ja ympäristövaikutusten mittaust). Parhaiden käytäntöjen käyttöönotto tilatasolla neuvonnan ja valmennusten avulla.

Toimenpiteet:

Lisätään uusien laitteiden puolueetonta testaamista ja tutkimusta tilatasolla. Tiivistetään yhteistyötä tilojen, urakoitsijoiden, yritysten, neuvonnan ja koulutuksen kesken. Standardien yhtenäistäminen tiedonsiirrossa ja yhdistelyssä laitteiden ja tietokantojen välillä sekä pelisääntöjen luominen tiedon omistajuuteen. Muualta Euroopasta toimivien mallien benchmarkkaus.

Toimijat:

Tutkimus, yritykset, urakoitsijat, neuvonta/koulutus, meijerit

Aikataulu:

Koko ajan

Seuranta:

Esim. satotasojen mittausmäärät kpl (ks. määrälliset tavoitteet edellä)

Ympäristöhyötyjen lisääminen nurmen avulla

Tavoite:

Peltomaan kasvukunnon parantaminen, ravinnehuuhtoutumien ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen, hiilensidonnan lisäys, monimuotoisuuden lisääminen

Toimenpiteet:

Viljelykiertojen monipuolistaminen, vedenpinnan säätely, tilusjärjestelyt, laiduntamiseen (ml. jaloittelu ja ulkoilu) panostus, luonnonlaitumien lisääminen, hiilijalanjäljen/hiilensidonnan laskentamenetelmien kehittäminen ja yhtenäistäminen ottaen huomioon mahdolliset hiilensidontamarkkinat

Toimijat:

MMM ja politiikkauudistus, sektori itse (hiilensidonta)

Aikataulu:

MPOL-uudistus (202X), omat toimet heti

Seuranta:

Maatalouspolitiikkauudistuksen toimenpiteet, budjetti, nurmiala kasvinviljelytiloilla, tilusjärjestelyiden määrä

Määrälliset tavoitteet:

Em. 20 % pellostasta nurmella kasvinviljelytiloilla.

Tilusjärjestelyiden määrä kaksinkertaiseksi vuoteen 2025 mennessä.

Vähintään nuorkarjan laiduntaminen vallitsevaksi käytännöksi.

Koulutusta ja neuvontaa maataloille

Tavoite:

Koko tuotantoketjun sitouttaminen yhteiseen tahtotilaan ja yhteistyöilmapiirin edistämiseen. Tutkimustiedon, hyvien käytäntöjen, innovaatioiden, uuden teknologian ym. jalkauttaminen käytännön toimenpiteiksi koulutuksen ja neuvonnan avulla.

Toimenpiteet:

Tutkijoiden ja neuvojen tiiviimpi yhteistyö, käytännön koetoimintaa tiloilla, osaamiskeskusajattelu (Karhisen raportti). Tälle nurmiohjelmalle seurantaryhmä, joka varmistaa ohjelman toimenpiteiden käytäntöön viemisen. Yrittäjäviestintä.

Toimijat:

Neuvonta, meijerit, tuottajajärjestöt, tutkimus, hankkeet

Aikataulu:

2020

Seuranta:

Nurmiohjelmalle perustettava seurantaryhmä ja koulutusten määrä + vaikuttavuusmittarit

Määrälliset tavoitteet:

Jokainen viljelijä käynyt nurmiviljelykoulutuksessa, jossa tuorein tutkimustieto käytännönläheisesti saatavilla ainakin kerran vuodessa.

Tuotantoon laajentaville ja aktiiviviljelijöille oma räätälöity koulutus (yritykset keskiössä).

Ohjelmassa määritellyt tuotantoon ja ympäristöhyötyihin liittyvät määrälliset tavoitteet toteutuvat.

Nurmen imagoviestintä

Tavoite:

Lisätä suomalaisten tietoisuutta nurmen monista tehtävistä: osana ruuantuotantoa, hiilensidontaa ja muita ympäristövaikutuksia sekä eläinten hyvinvointia. Lisätä ymmärrystä, miksi nurmituotanto on Suomelle taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti tärkeää.

Toimenpiteet:

Tutkittuun tietoon perustuvan viestinnän toteuttaminen ja aktiivinen reagointi yleiseen keskusteluun nurmiohjelmassa mainittujen toimijoiden taholta. Yhteistyöelimen tai verkoston kokoaminen koordinoimaan ja tukemaan viestintää.

Toimijat:

Etujärjestöt, alan yritykset, neuvonta, MMM, tutkimusviestintä

Aikataulu:

Koko ajan

Seuranta:

Nurmiohjelmalle perustettava seurantaryhmä?

Laadulliset tavoitteet:

Nurmen hyödyistä viestintä kytketään osaksi organisaatioiden ympäristöviestintää.

Positiivista nurmeen liittyvää uutisointia selvästi nykyistä enemmän päämedioihin.

Kuluttajien tietoisuus nurmen hyödyistä kasvanut selvästi ja asenne märehittäjiä ja suomalaista tuotantotapaa kohtaan on positiivinen.

Liite

MMM:n hakukuulutuksessa esitetyt kysymykset ja kooste ohjelmassa ja taustaraportissa esitetyistä vastauksista

Miten Suomen maatalous voi hyödyntää karkearehuun perustuvaa maidon- ja lihantuotantoa kilpailuvaltina?

Relevantit tekijät, joihin nurmella on merkitystä ovat maaperä, hiilensidonta, maidon- ja lihantuotantomenetelmät, eläinten hyvinvointi. Hyödyntäminen riippuu siitä, miten viennissä onnistutaan brändäämään nämä laatutekijöiksi, joilla voidaan saada korkeampaa hintaa.

Mitkä ovat nurmien eri tehtävät mukaan lukien maatalous, eläinravitseminen, viljelykierto, eläinten hyvinvointi, energiantuotanto, lannoitusvaikutus ja maan kasvukunnon parantaminen, ilmastonmuutokseen hillitseminen ja siihen sopeutuminen, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen?

Analyysi löytyy PTT:n raportin luvusta 2 ja viljelijöiden mielipide luvusta 4.3. Ylivoimaisesti tärkein tehtävä on märehäntäjien ruokinta, mutta maaperän kasvukunto ja ilmasto- ja ympäristöhyödyt (hiilen sidonta, vesien suojeleminen, biodiversiteetti) nousivat myös vahvasti esiin. Uudet innovaatiot (mm. non-food tai vaikkapa valkuaisrehun tuotanto yksimahaisille) voivat tuoda myös lisää tehtäviä.

Mihin kaikkiin ulkoa tuleviin tavoitteisiin nurmilla voidaan vastata ja miten? (ilmasto, vesistö, luonnon monimuotoisuus jne.)

Keskeisimpinä ja tulevaisuudessa korostuvina ulkoa tulevina tekijöinä korostuivat juuri kysymyksessä mainitut tekijät. Erityisesti hiilensidonta ja nurmen mahdollisuudet siinä nousivat vahvasti esiin. Tämän takia ohjelmassa on korostetusti nostettu esiin ne keinot, joilla haetaan satotason nostamista, viljelijöiden yhteistyötä ja viljelykiertojen monipuolistamista, joilla on vaikutusta paitsi ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin myös mm. rakennekehitykseen, eläinten hyvinvointiin, huoltovarmuuteen ja viime kädessä myös ruokaturvaan.

Miten lisätään nurmien tuottavuutta ja kannattavuutta osana ruokajärjestelmää?

Osaamisen kehittäminen (ml. motivaatio ja asenne) laaja-alaisesti eikä pelkästään biologisesta näkökulmasta, vaan myös teknologisesta, taloudellisesta ja tuotannon järjestämiseen liittyvistä näkökulmista. Tämän takia keinovalikoimassa on korostettu nurmitutkimuksen parempaa koordinaatiota ja sen tiedon käytäntöön viemistä neuvonnan ja koulutuksen avulla.

Miten parannetaan nurmien satotasoa ja niiden mittaamista, jotta koko satopotentiaali saadaan käyttöön?

Keinovalikoimassa on nostettu vahvasti esiin mm. nurmilajien monipuolinen käyttö, viljelytekniikat, maan kasvukunto, ravinteiden käytön joustavuus, sadon mittausta helpottava teknologia, osaamisen kehittäminen ja tutkimus.

Voidaanko nurmituotannon kehittämisellä ja tehostamisella sekä nurmirehun markkinoiden kehittämisellä vähentää uuden peltoalan raivaustarvetta?

Peltoalan raivaustarve kytkeytyy elimellisesti maatalouden rakennekehitykseen. Tämä on erityisesti haaste niillä alueilla, joilla on paljon turvepeltoja. Satotason nostaminen sekä tilojen välisen yhteistyön kehittäminen sopimustuotannon avulla, rehumarkkinoiden luominen ja näihin liittyvä viljelykiertojen monipuolistaminen edesauttaa tämän tavoitteen saavuttamista.

Mikä on sopiva erilaisten nurmien osuus Suomen viljelyalasta tavanomaisessa ja luomutuotannossa?

Mikä on tavanomaisen ja luomuviljelyn osuus ratkaisee kysyntä ja yhtäältä myös maatalouspolitiikka eikä sitä siten ole ohjelmassa syytä määrittää. Keinovalikoimassa on nostettu esiin apilanurmien lisääminen viljelykiertoon ja ylipäätään viljelykiertojen monipuolistaminen.

Mikä on luonnonnurmien ja monilajisten nurmien rooli suomalaisessa maataloudessa?

Biodiversiteetin näkökulmasta nämä ovat erittäin tärkeitä. Nurmiseosten monipuolistamisella on vaikutusta myös esimerkiksi viljelyvarmuuteen. Nurmipalkokasvien käytön ja luonnonlaitumien lisääminen nostetaan ohjelmassa myös esiin.

Millaista tutkimusta tarvitaan nurmille ja nurmituotannolle asetettuihin tavoitteisiin pääsemiseksi?

Ohjelman ydinkohtia on ehdotus oman nurmitutkimusohjelman perustamisesta, jonka puitteissa tehtäisiin paitsi Suomen oloihin soveltuvaa pitkäjänteistä perustutkimusta myös vuorovaikutteista, soveltavaa ja käytännönläheistä tutkimusta, joka palvelee nurmiviljelyn hyötyjen käytäntöön viemistä. Erityisen tärkeänä pidettiin lisätä tietoa nurmen ilmasto- ja ympäristövaikutuksista, tutkimuksen tukea tuotantokäytäntöjen ohjaamiseen em. tavoitteiden suuntaisesti, hakea ratkaisuja, joilla tehokkaan nurmituotannon avulla parannetaan tilojen kannattavuutta, lajikejalostuksesta huolehtimista ja innovaatioiden lisäämistä